

میکلسن به فیلم
اسکور سیزی پیوست

مدرس میکلسن به جمع بازیگران فیلم «آنچه شب رخ می‌دهد»، به کارگردانی مارتین اسکورسیزی پیوست؛ فیلمی که پیش‌تر حضور لئوناردو دی کاپریو و جنیفر لارنس در آن اعلام شده بود. این اثر یک تریلر روان‌شناختی است که با تهیه‌کنندگی اپل ساخته می‌شود و اقتباسی از زمان هم‌نام پیترو کامرون به‌شمار می‌رود. میکلسن که با سریال «هانیبال» و نقش آفرینی در فیلم «آزینورویال» به شهرت جهانی رسید، از چهره‌های تحسین‌شده سینمای معاصر است و همکاری‌هایش با توماس وینتربرگ و نیکلاس ویندینگ رفن، جایگاه ویژه‌ای در کارنامه‌اش دارد. هنوز نقش دقیق او در فیلم جدید اسکورسیزی اعلام نشده، اما گمانه‌زنی‌ها از ایفای نقش تاجر مرمر با ریشه اسکاندیناویایی حکایت دارد. داستان فیلم درباره زوجی آمریکایی است که در شهری برفی در اروپا و هتلی اسرارآمیز با شخصیت‌هایی مرمر روبه‌رو می‌شوند. فیلمبرداری از فوریه آینده در جمهوری چک آغاز خواهد شد.

عکس: آیینا

گفت‌وگو با نعمت‌الله فاضلی درباره آیین باستان به خصوص شب یلدا و تحولاتش از کرسی تا استوری‌های اینستاگرامی

مصرف‌گرایی افراطی

خلاف ذات آیین‌هاست

از فضای واقعی می‌توان مصرف‌گرایی افراطی، خشونت نمادین جمعی و اشکال گسترده‌ای از تعارضات طبقاتی را ایجاد کرد. این موضوع یک نمونه از تحولات بنیادین در معنا و نحوه برگزاری آیین‌های باستانی از جمله شب یلدا در ایران است. این جشن چند هزار ساله در پیوند با فرآیندهای تجدید، تغییر گفتمان‌های هویتی و مناسبات قدرت، معنا و کارکردهای جدید یافته است و نمی‌توان آن‌ها را صرفاً پدیده‌ای ثابت تاریخی دانست. به همین منظور نعمت‌الله فاضلی در گفت‌وگو با «هم‌میهن»، تحول تاریخی و اجتماعی آیین‌های باستانی ایران (به ویژه یلدا) و نسبت آن‌ها با دولت، ایدئولوژی، رسانه، مصرف‌گرایی و فضای دیجیتال را بررسی کرد. از نظر این انسان‌شناس و پژوهشگر علوم اجتماعی، آیین‌های باستانی در ایران از ابزاری در خدمت ناسیونالیسم دولتی، به حاشیه‌رانده شدن پس از انقلاب، سپس به شکلی از زیست فرهنگی، مقاومت نرم و در نهایت پذیرش ناگزیر رسمی رسیده‌اند. او در عین حال هشدار می‌دهد که مصرف‌گرایی و مجازی شدن می‌تواند معنای اصیل آیین‌های باستانی را تهدید کند. باین حال بر این باور است که نباید به اسم اینکه آیین‌ها در فضای مجازی و فضای واقعی ممکن است با اسراف یا مصرف‌گرایی همراه شوند، بنیان‌ها در جامعه ایران به چالش کشیده شوند. در ادامه می‌توانید جزئیات گفت‌وگو با نعمت‌الله فاضلی را بخوانید.

مهسا طاعتی
خبرنگار گروه فرهنگ

شب یلدا در معنای باستانی خود چه جایگاهی در نظام مذهبی، اقتصادی و زیستی ایران کهن داشته است؟ امروزه، آیین‌های باستانی از جمله شب یلدا در ایران معانی و دلالت‌های خاصی پیدا کرده‌اند. یلدا در معنای باستانی، جشن مذهبی بوده که پیوندی با اقتصاد کشاورزی، دامپروری و موقعیت تاریخی دوره باستان ایران داشته، اما از آن زمان تا به امروز متناسب با تحولات سیاسی که در ایران رخ داده، معنای این آیین نیز تغییر کرده است. در دوره قاجار به‌ویژه از اواخر این دوره و انقلاب مشروطه که ناسیونالیسم در پیدایش هویت ملی امروزی در گفتمان‌های سیاسی و فرهنگ سیاسی ایران تأثیر گذاشت، آیین‌های ملی هم به بخشی جدایی‌ناپذیر از گفتمان فرهنگی و سیاسی ایرانی‌ها تبدیل شدند. افشین مرعشی در کتاب «ساخت هویت ملی ایران» نیز به این موضوع اشاره می‌کند که در دوره ناصرالدین‌شاه مفهوم هویت ملی به‌معنای امروزی و مدرن در ایران شکل گرفته است. ناصرالدین‌شاه در نتیجه مجموعه تحولاتی که برای تجدید یا مدرنیته ایرانی وجود داشت، تلاش کرد تا کم‌کم بین حکومت، جامعه و فرهنگ هماهنگی و هم‌نوایی ایجاد کند. مرعشی همچنین بیان می‌کند که ناصرالدین‌شاه برای این منظور، هم آیین‌های جدیدی را شکل داد، هم از آیین‌های ملی و باستانی یلدا به‌منزله آیین‌های فراگیر مردمی و در عین حال مورد تأیید شاه و نهاد سلطنت استفاده می‌کرد.

چه تحولات سیاسی و فکری در دوره قاجار، باعث بازتعریف آیین‌های باستانی مانند یلدا شد؟ هدف ناصرالدین‌شاه از تمرکز بر آیین‌های باستانی این بود که از طریق آن‌ها بتواند مشروعیت سیاسی خودش را گسترش بدهد، تقویت کند و زبان مشترکی هم با عامه مردم برقرار کند. در همین دوره ناصرالدین‌شاه قاجار، واژه مردم در سیاست ایران به‌تدریج اهمیت چشمگیری پیدا می‌کند و از همین دوره است که با اهمیت یافتن مردم در سیاست، آیین‌های مردمی - چه مذهبی و چه باستانی - هم مورد توجه حکومت و حاکمان قرار گرفت. در نتیجه دوره قاجار دوره‌ای است که آیین‌های ایرانی و باستانی با گفتمان سیاسی، به‌نحو آگاهانه و عامدانه‌ای درهم آمیخته می‌شوند و این آیین‌ها به‌منزله آیین‌های غیردینی معنای مدرن و جدیدی پیدا می‌کنند. همچنین با شکل‌گیری انقلاب مشروطه، فراگیرتر شدن مفهوم مردم و اهمیت یافتن امر نسبی در قالب ملی‌گرایی ایرانی و ملی‌گرایی فرهنگی ایرانی، بر اهمیت آیین‌ها و آداب ایرانی اضافه شد. به‌طوری‌که پاره مهمی از فرهنگ سیاسی ایران با این آیین‌ها، آداب و رسوم درآمیخته شد.

آیین‌های باستانی از جمله شب یلدا در دوره حکومت رضاشاه - که اولین دولت مدرن ایران است و دولت مشروعبت خودش را از دین، قبیله، خون و تبار نمی‌گیرد؛ رسماً فرهنگ‌های ایرانی از جمله سیزده‌بدر، چهارشنبه‌سوری، جشن سده، جشن یلدا و دیگر مؤلفه‌های فرهنگ ایران باستان، پشتوانه حکومت می‌شوند. این آیین‌ها در بستر دولت پهلوی در پیوندی عمیق با زبان و ادبیات فارسی، بقایای باستان‌شناختی کشف‌شده و باقی‌مانده از دوران کهن با باستانی در کنار هم مجموعه نشانه‌های فرهنگی، دستگاه ایدئولوژیک ناسیونالیسم باستان‌گرایی پهلوی را شکل می‌دادند. در این دوره است که هم‌زمان سینما و رادیو به‌مثابه رسانه‌های جدید شکل می‌گیرند و در ایران گسترش پیدا می‌کنند. همچنین در همین دوره است که صنعت نشر با کتابخانه‌ها گسترش پیدا می‌کند و ناسیونالیسم باستان‌گرایی فرهنگی ایران به استفاده گسترده از این مجموعه فناوری‌های روز برای گسترش آیین‌های ایرانی از جمله نوروز، یلدا، مهرگان و زبان و ادبیات فارسی می‌پردازند. از زمان سلطنت ناصرالدین‌شاه تا پایان حکومت پهلوی در سال ۱۳۵۷، جشن‌ها و آیین‌های ایرانی با سیاست تجدید و سیاست مدرن در ایران عجین می‌شوند و به‌صورت جوهر سیاسی تاریخ معاصر ما در این دوره شناخته می‌شود. ازسوی دیگر، آیین‌های باستانی در کتاب‌های درسی، فیلم‌های سینمایی، برنامه‌های رادیو و بعدها با آمدن تلویزیون در برنامه‌های تلویزیونی هم گسترش پیدا می‌کنند. اما با گسترش نارضایتی مردم از نظام حکمرانی در آن زمان، کم‌کم

گرانبها برای آیندگان به‌شمار می‌رود، هم برای پژوهشگران و علاقه‌مندان فرهنگ و اسطوره ایران، هم برای هر کسی که به‌دنبال درک عمق و چرایی سنت‌های ایرانی است، گزینه مناسبی خواهد بود.

یلدا در اسطوره، تاریخ و ادبیات ایران

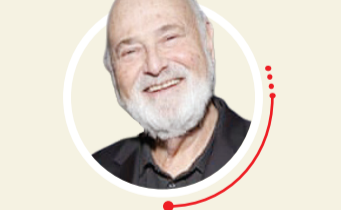
معرفی ۴ کتاب که شب یلدا را از اسطوره تا زندگی مردم روایت می‌کنند

«گاه‌شماری و جشن‌های ملی ایرانیان» اثر ذبیح‌الله صفا، چهره ماندگار ادبیات ایران نیز مجموعه‌ای جامع از تحقیقات درباره گاه‌شماری و جشن‌های ایران از روزگار کهن است. این اثر با هدف آشنا کردن مخاطب با آداب و مراسم ایرانیان در طول تاریخ، نگاه دقیقی به چگونگی شمارش سال، ماه و روز نزد ایرانیان باستان دارد و توضیح می‌دهد چگونه ایام ملی و دینی شکل گرفته و در فرهنگ ایرانی جایگاه پیدا کرده‌اند. در بخش‌های مختلف این کتاب، جشن‌های بزرگ مانند مهرگان، فروردگان، نوروز، سده و دیگر مراسم کهن ایران به تفصیل معرفی شده‌اند. ذبیح‌الله صفا نشان می‌دهد که برخی از این جشن‌ها هنوز پابرجا مانده، برخی متروک شده و برخی دیگر با تغییر نام و شکل، در مناطق مختلف ایران ادامه یافته‌اند. علاوه بر بررسی تاریخی، این کتاب به تحلیل ادبی جشن‌ها نیز می‌پردازد و نشان می‌دهد چگونه شاعران بزرگ فارسی، از یلدا و تاریکی آن به‌عنوان نمادی استعاری در اشعارشان بهره گرفته‌اند. مطالعه این اثر که برای اولین بار سال ۱۳۹۲ و ۳۱۱ صفحه منتشر شده و نسخه الکترونیک آن در دسترس است، فرصتی فراهم می‌کند تا پیوند میان تاریخ، فرهنگ و ادبیات ایرانی را به‌طور هم‌زمان درک کنید و شناخت عمیقی از اهمیت جشن‌ها و مراسم کهن ایران پیدا کنید.

از اسطوره تا تاریخ

کتاب «از اسطوره تا تاریخ» نوشته مهرداد بهار، پژوهشگر نامی و شهیر حوزه اساطیر ایران باستان است که از سوی نشر چشمه منتشر شده و در بازار موجود است. او در این اثر، با نگاهی پژوهشگرانه و ساختارگرار ضمن بررسی ریشه‌های اساطیر ایران و پیوند آن‌ها با آیین‌ها و جشن‌های کهن توضیح می‌دهد که جشن یلدا چگونه با میلاد خورشید و ایزدمهر مرتبط شده و دلیل اینکه ایرانی‌های باستان این زمان را مقدس می‌دانند، چیست. مخاطب با خواندن این کتاب به تاریخ دوره باستان تا امروز سفر می‌کند و متوجه چگونگی تلفیق باورهای اساطیری ایرانیان با زندگی روزمره و مناسبت‌های فرهنگی آن‌ها خواهد شد. این کتاب که حاصل بیش از دو دهه تحقیق، شواهد مکتوب و غیرمکتوب است، به‌نوروز، مهم‌ترین جشن ایرانی هم پرداخته و خاستگاه، شکل‌گیری و آیین‌های آن را در طول تاریخ تحلیل می‌کند. مهرداد بهار نشان می‌دهد که نوروز نه‌تنها عیدی ملی، بلکه گنجینه‌ای ارزشمند از میراث فرهنگی ایران است. خواندن کتاب «از اسطوره تا تاریخ» که پلی میان اساطیر، تاریخ و زندگی روزمره ایرانیان است و میراثی

گروه فرهنگ: هر چند شب یلدا یکی از کهن‌ترین آیین‌های فصلی ایران محسوب می‌شود، اما تا سال‌ها کمتر به‌عنوان یک پدیده زنده فرهنگی و موضوعی مستقل در مطالعات مردم‌شناختی مورد توجه بوده است. البته، در دهه‌های اخیر با گسترش پژوهش‌های فرهنگی و مردم‌نگارانه، پژوهشگران هم به تنوع‌های محلی، کارکردهای اجتماعی و ریشه‌های اسطوره‌ای یلدا بیشتر از قبل توجه کردند. در همین چارچوب، کتاب‌های «از اسطوره تا تاریخ»، «گاه‌شماری و جشن‌های ملی ایرانیان»، «شب یلدا» و «جشن شب یلدا در ایران» که در این گزارش معرفی می‌شوند، هرکدام از یک زاویه متفاوت به این جشن باستانی نگاه می‌کنند. در کتاب اول، پیوند اساطیر و آیین‌های تاریخی با جشن یلدا و نوروز تحلیل می‌شود. کتاب دوم نیز ضمن تحلیل ادبی مراسم یلدا، اطلاعات مفیدی درباره جشن‌ها و گاه‌شماری به مخاطب ارائه می‌کند. در سومین کتاب هم ریشه‌های مردم‌شناسانه و ارتباط یلدا با مهر، میترا نیسم و باورهای عامیانه بررسی می‌شود. کتاب آخر هم، آیین‌ها و خرده‌فرهنگ‌های محلی شب یلدا را در اقوام مختلف ایران معرفی می‌کند.

اعلام رسمی علت مرگ راب راینر و همسرش

اداره پزشکی قانونی لس‌آنجلس به‌طور رسمی علت مرگ راب راینر، کارگردان شناخته‌شده سینما و همسرش میشل سینگر راینر را اعلام کرد. براساس گزارش منتشرشده، علت مرگ هر دو نفر، «جراحات متعدد ناشی از وارد آمدن جسم نوک‌تیز» عنوان شده و نحوه مرگ، «قتل» ثبت شده است. یکشنبه هفته گذشته جسد‌های راب و میشل راینر در خانه‌شان در منطقه برنتوود لس‌آنجلس کشف شد. در ادامه تحقیقات، پسرشان نیک راینر همان‌روز یازداشت و به دو فقره قتل عمد در جبهه یک و استفاده از سلاح خطرناک (چاقو) متهم شد. نیک راینر روز چهارشنبه در دادگاه حاضر شد، اما دفاعی ارائه نداد. او با تأدیر امنیتی و جلیقه پیشگیری از خودکشی در جلسه حضور داشت. جلسه تفهیم اتهام او هفتم ژانویه برگزار خواهد شد. همچنین اکران آخرین فیلم راب راینر، به‌توقیق افتاده است.